СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 110. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 8-го червня 1943. No. 110. Jersey City, N. J., Tuesday, June 8, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МАЙНЕРСЬКИЙ СТРАЙК ВІДКЛИКАНИЙ

ВАШИНГТОН. — Ще перед уливом доби від видання президентом Рузвелтом приказу страйкуючим углевим майнерам вертатися в понеділок до праці юнія „Юнайтед Майн Воркерс оф Америка" „порадила" своїм членам покинути страйк і вертатися до праці.

Страйк був заряджений у минулий второк, коли минув установлений юнією речінець до вироблення угоди між майнерською юнією й власниками копалень.

Видаючи свою „рекомендацію", Джан Луис, предсідник майнерської юнії, виступив проти Воєнної Ради Праці, називаючи її „заздрісним і мстивим тілом, зведеним власним самовеличуванням."

У суботу Джан Луис видав публичну заяву, що майнерська юнія встановила день 20 червня як наступний речінець для вироблення нового контракту між майнерами й власниками копалень вугля; як до того часу такого контракту не буде, майнери мали би знову вийти на страйк.

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ УХВАЛЮЄ ДРАСТИЧНИЙ ПРОТИСТРАЙКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН. — 231 голосом проти 141 палата репрезентантів ухвалила поправлений законопроект Конелія, що має в собі різні постанови проти робітничих юній і робітників узагалі.

Прихильники адміністрації старалися добитись ухвалення лагіднішого законопроекту, принятого вже сенатом, але заходи розбилися об бльок републиканців і південних демократів. Ухвалений палатою репрезентантів проект має між іншим постанову, вимірену проти провідників страйкуючих майнерів; на її оссові всякий, хто спротивляється такому урядовому тілови, як Воєнна Рада Праці, може бути караний вязницею до року й гривною до 5,000 долярів.

ВОЄННА РАДА ПРАЦІ ПРИКАЗУЄ СТРАЙКАРАМ У ДІТРОЙТІ ВЕРТАТИСЯ ДО ПРАЦІ.

ДІТРОЙТ. — Краєва Воєнна Рада Праці видала заклик до страйкуючих робітників підприємства „Пекард Мотор Кар Ко." почати негайно наново продукцію жизнено важних воєнних матеріялів.

Виданого передтим юнією приказу вертатися до праці послухало коло 10 процент денної та коло 20 процент пополудневої шихти.

КОЛІЗІЯ АМУНІЦІЙНОГО КОРАБЛЯ З НАФТОВОЗОМ.

НОРФОВК (Верджінія). — Коло східного побережжя Злучених Держав зударилися кілька днів тому американський нафтовоз з американським товаровим кораблем, навантаженим ущерть воєнною амуніцією. Зараз по зударенню наступив страшний вибух. Зо 150 людей залоги обох кораблів уратувалося тільки 67, і їх щойно недавно доставили сюди човни Прибережної Сторожі.

Розбитки оповідають, що повний амуніції корабель, ідучи в противним напрямі від нафтовоза, нагло скрутив з дороги й наїхав просто на нафтовоз. Воєнна фльота розвела строге слідство над катастрофою.

РОЗБИТТЯ ВІЙСЬКОВОГО ЛІТАКА.

ОСТИН (Невада). — Цивільні пільоти відкрили останки двомоторового військового літака, що пропав був минулого понеділка підчас лету з Колорадо Спрингз до Ріно, в Неваді. Літак розбитий; найдено досі тіла 15 осіб. Тіла побитих уже вислано з місця катастрофи мулами до цього міста. Шерифи й добровольці шукають ще за двома особами, які кажуть, теж були на літаку.

АРЕШТУЮТЬ ГІТЛЕРІВСЬКИХ СИМПАТИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Агенти Федерального Бюра Інвестиґації арештували в цій околиці 22 мужчин і 9 жінок, котрим закидують різні вчинки на допомогу Гітлерови. Всі вони є громадянами Німеччини, хоча деякі з них дістали обманством американське громадянство. Всіх їх перевезено на Елис Айленд.

Від початку війни до тепер арештовано в Ню Йорку 1,800 німців.

ВСТАНОВЛЕНО ДЕНЬ СТРАЧЕННЯ СТЕФАНА.

ДІТРОЙТ. — Федеральний суддя Тотл, видаючи по раз третій засуд смерти на Макса Стефана, засудженого за поміч Ґансови Кругови, нацистичному летунови по його втечі з канадійського табору бранців, установив 2. липня як день виконання кари.

Встановляючи кару й день її виконання, суддя говорив: „Підчас цеї страшної війни кара за зраду повинна бути смерть, і цю заяву треба висказати настільки голосно, аби кожний нельояльний громадянин цього краю, що задумує зраду, міг її почути, і настільки виразно, аби він міг її зрозуміти. Ми воюємо в самообороні за своє життя як одиниці й за своє існування як держава."

Переворот в Аргентині

БУЕНОС АЙРЕС (Аргентина). — Військовий революційний комітет захопив у пятницю ранком владу в столиці південно-американської републики Аргентиня, повалив уряд ізоляційного президента Рамона С. Кастіля й перебрав усю владу в цілім краю в свої руки.

На другий день установлено головою уряду генерала Артура Росона, котрий негайно встановив решту уряду. Складається він переважно з військових людей. Кастіля піймано підчас утечі з краю, але його зараз випущено, як він зрезигнував зо свого уряду. Те саме зроблено з іншими міністрами поваленого уряду, за виїмком двох, котрі не хотіли підписати резигнації; їх мають поставити на суд.

Коли вибухла револьта, вулицями столиці ходили великі товпища, викрикуючи: „Смерть фашистам!" і побиваючи камінням редакції газет, прихильних Осі, і німецькі купецькі доми. Як лише генерал Росон обняв уряд президента Аргентини, він розвязав арґентинський конгрес і заборонив діяльність політичних партій, звертаючися зо спеціяльними заборонами проти комуністів.

Уряд, що захопив силою владу, ще досі не проявив, по котрій стороні стоять його симпатії в теперішній війні. Пропаганда Осі представляє револьту як аліянтську інтригу, але новий уряд аліянтських симпатій ще не проявив. Зрештою положення самого президента Росона досить хитке.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ПРО ПИСЬМО СТАЛІНА

ВАШИНГТОН. — У відповідь на запит у справі листа Сталіна, привезеного з Москви Дейвисом, президент Рузвелт заявив підчас пресової конференції в пятницю, що між ним і советським премієром Сталіном існує „знамените порозуміння".

Президент заперечив вістку, немовби американський амбасадор у Москві Стенлі зрезигнував з того становища.

Надіються, що по Війні Настане в Франції „Четверта Република"

АЛЬЖІР. — Ґен. Шарль де Ґоль, промовляючи на масовім вічу, говорив про будуче Франції. Казав, що маршал Петен є „евангелистом декадентизму", себто упадку, а заразом заповів, „що інстинкт французького народу веде його до Четвертої Републики". Він ще казав, що Франція не хоче, щоб її хтось другий визволяв. „Вона не хоче дарунків", казав де Ґоль, „ми думаємо визволити Францію самі при допомозі інших". Далі говорив де Ґоль про своє обєднання з ґен. Жіродом. Казав, що „ми творимо це обєднання для слави републики і републиканського режиму". Як теж зазначив, що „боремось за перемогу як рівні по стороні Аліянтів". Ціле те зібрання мало патріотичний характер, а многі заливались сльозами на згадку про Францію і мучеництво, яке вона переходить.

ТРІЙЦЯ, ЩО ПРОВАДИТИМЕ СПРАВАМИ ФРАНЦУЗЬКОГО ВИЗВОЛЕННЯ

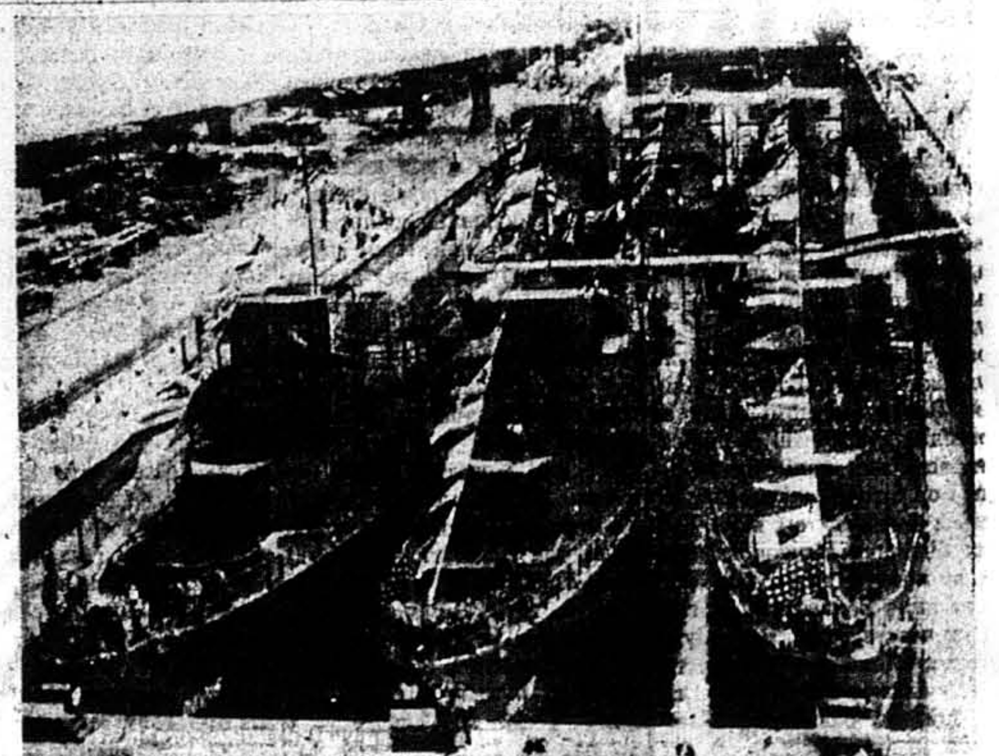
АЛЬЖІР. — Уже тепер не буде сумніву щодо цього, хто стоїть на чолі Франції, що воює по стороні Аліянтів. Отже провід становлять три особистости: ґен. де Ґоль, ґен. Жірод і ґен. Катру. Кажуть, що ґен. Катру здобуває щораз більший вплив, бо він є так якби посередником між ґен. де Ґолем і Жіродом. Той останній задержує надалі головну військову команду, але мусить у всьому радитись з Французьким Комітетом Національного Визволення, що тепер є властивим урядом Франції, згл. Французької Імперії.

ЛЕКШЕ БУДЕ АТАКУВАТИ ЯПОНІЮ З ДВОХ БОКІВ

НЮ ЙОРК. — Воєнний знавець Генсон В. Болдвин, обговорюючи справу майбутньої офензиви проти Японії, приходить до заключення, що те, що Аліянти закріпили свої позиції на Соломонських островах, як і те, що здобуто Атту на Алевтських островах, дуже поможе цій офензиві. Тепер буде можна атакувати Японію рівночасно з двох кінців.

ШВЕЦІЯ ГОТУЄТЬСЯ НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК

СТОКГОЛЬМ. — Шведський „День Прапору" відсвятковано теж і в цей спосіб, що переведено частинну мобілізацію. Можливо, що це звязане з гострим виступом Советів проти Швеції, якій закидують Совети, що вона не держиться невтральности, а в многім помагає Німеччині. Між іншим закидують їй, що вона перепускає німецькі війська, що переходять до Норвегії. Дехто каже, що Швеція хоче занулювати цю точку дороговору з Німеччиною і більше німецького війська через свою територію не перепускати. Якщоб таке сталось, то Німеччина готова використати це на те, щоб напасти на Швецію.

ЦІЛИМИ ПІВТУЗІНАМИ.—Шість ескортових нищителів, що мають пімстити смерть шістьох вояків, котрі загинули в цій війні, вижидають „хрестин" у корабельних доках у Філядельфії. „Хресту" доконали матері й жінки вояків.

ЕЛИЗАБЕТСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ, ЛЮТЕНАНТ КІНАЩУК, ЗАТОПИВ ВОРОЖУ СУБМАРИНУ НА АТЛЯНТИКУ

ВАШИНГТОН. — Воєнне звідомлення маринарки подає про боротьбу американського розвідчого бомбера найновіщого типу Веґа Вентура, з ворожою субмариною, що її завважено десь на Атлянтику. Пільотом бомбера був лютенант Тома Кінащук, молодий американець з українського роду з Елизабет, Н. Дж., Американська преса передає широкі описи його боротьби з субмариною, як теж подає і фотографії. Звіт маринарки подає, що командант субмарини, завваживши американського бомбера, рішився звести боротьбу, обстрілюючи бомбера з протилетунських гармат, що їх виставлено на поверхні субмарини. Кулі вправді пробили крила бомбера, але не зважаючи на те бомбер пірнув прямо на субмарину, випустивши чотири глибинні бомби. Зараз потім субмарина виплила на поверхню моря, зачала золомлюватися, а потім пірнула розстріскана в воду, залишивши по собі на поверхні моря повно оливи. За тим, що діється з субмариною слідкував лютенант Роберт Ж. Слеґл, з Джонесборо, Аркенсо, помічник лютенанта Кінащука. Крім них був ще на бомбері з мужви авіяційний машиніст Джозеф А. Голт з Рруклина.

АМЕРИКАНЦІ ЗНИЩИЛИ 15 ЯПОНСЬКИХ БОМБЕРІВ І КОНТРТОРПЕДОВЦЯ.

ВАШИНГТОН. — Відбулась на Соломонських островах одна з найзавзятіших повітряних борб, підчас якої американські летуни збили 15 японських Зеро-бомберів, а крім того знищили один ворожий котрторпедовець, а також запалили ще два ворожі кораблі. Таким чином в тому районі знищено від початку війни вже 190 японських кораблів, як теж зістрілено майже тисячу ворожих літаків.

АТАКУЮТЬ ІТАЛІЙСЬКІ ПОСІЛОСТИ БЕЗ ПЕРЕСТАНКУ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Нема навіть найменшої перерви в бомбардованнях Аліянтами Пантелерії, Сардинії та Сицилії. Є тільки та ріжниця, що одного дня бомбардують американці, а другого британці. З італійського боку нема відпору. Аліянти навіть взялись атакувати Спецію, де стояли в пристані три італійські панцирні кораблі. В нормальних часах не можна собі навіть уявити такого нападу, бож звичайно панцирники є дуже хоронені. Покищо не знати, чи вдарено бомбами котрийсь з тих панцирників, бо ще не розслідження зняті фотографії. З того, що італійська фльота не має відповідної охорони, заключають, що в тому можна знайти відповідь на те, чому вона не виявляє ніякої активности. Бо щоб могти її рушитись, треба сильної повітряної охорони, а видно із Італії бракує. Що є зле з італійською повітряною силою, видно ще й по тому, що британські субмарини підпливають тепер майже під самі італійські береги, а навіть атакують італійські кораблі в самих пристанях.

ХВАЛИТЬ СОВЕТСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ.

МОСКВА. — С. Л. Солцбергер, кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс", пише, що в Советах існує армія з яких 100,000 партизанів, що дуже помагає советським воєнним операціям і завдає німцям великої шкоди. Партизани, каже він, є в віці від 11 до 80 років. Каже, що завдяки українським і російським партизанам могли чехословацькі та югославські партизани відбути кілька сот миль дороги через територію, що є в націстівських руках. Найбільша активність партизанів проявляється довкола таких міст: Смоленськ, Київ, Пинськ, Гомель, Брянськ, Витебськ і в Латвії. Є вони теж і на Кубані.

ГОЛОД В ФРАНЦІЇ, АЛЕ НІМЦІ ДЕРУТЬ ДАЛІ.

БЕРН (Швайцарія). — З Франції доносять, що населення не то, що недоїдає, але таки голодує. Та проте німці забираються стягати нову харчову данину, зараз по живах.

ХОТІВ ПЕРЕПАЧКУВАТИ БРИЛЯНТИ ДО НІМЕЧЧИНИ.

ЛИСБОНА (Портуґалія). — Приловлено Ганса Регобаха в моменті, як уже мав відлітати до Німеччини, як пачкаря, що хотів перепачкувати до Німеччини брилянти вартости $40,000. Ось ті брилянти мали бути для вжитку воєнної німецької промисловости.

КАЖУТЬ, ЩО ЗНИЩИЛИ 752 ЛІТАКІВ ЗА ТИЖДЕНЬ.

ЛОНДОН. — Від 30 травня до 5. червня знищили советські летуни і гарматчики 752 німецьких літаків. Таке подає советське звідомлення. До цього додає, що за пять останніх тижнів знищено в Советах у повітрі й на землі 2,821 німецьких літаків.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

Не Стало Сили, Коли Її Треба

Не дивлячися на те, що Італія є частина тої „европейської фортеці", обведеної Гітлеровим муром, приходять різними дорогами справжні гіобові вісти. В Італії сум, безнадійність, розпука, хаос, замішання, загальна поляка. І не дивниця; війна, до котрої фашистівський уряд втягнув італійський народ обіцянкою, що вона завтра скінчиться розбудовою італійської імперії й переміною Середземного моря на італійське озеро, відобрала Італії всі заморські посілости й станула коло самого порогу Італії. Війна, котру Італія несла в Еспанію, Етіопію й Альбанію, завтра готова ввійти до самої Італії. Вже нині відчувають італійці й італійки на власній шкірі те, що почували еспанці й етіопці, коли сини Мусолінія сипали на них з літаків бомби й кропили оловом з машинових крісів. Що принесе їм завтра, коли Італія стане першим обєктом аліянтської інвазії?

Могла би ця поведінка італійців видатися комусь дивною, а тим самим неймовірною. На думку відомої журналістки Ані О'Гер МекКормик, якраз така поведінка є зовсім природною. Власне так поводиться народ, що зрікся своєї влади говорити й ділати. Італійський народ попав у розпуку й паніку, бо він здав своє право говорити й ділати на іншого, а цей показався нездібним думати й ділати за цілий народ.

Рейнолд Пекард, римський кореспондент „Асосіейтид Преси", в своїй книжці „Бальконова Імперія" малює дуже ґрафічно цей блоф, при помочі котрого Мусоліні накинув Італії війну проти Франції й Анґлії. Виявився цей блоф найкраще в сцені під палатою на Венецькій площі, з бальконy котрої Мусоліні подав італійцям вістку про виповідження війни. Там навіть невправні очи не могли не добачити того, що добачили очи ґазетярів. Тільки нечесні ґазетярі, що служили фашизмови, могли не подати того, що добачили. Вже там на Венецькій площі всі побачили, що італійці не хочуть війни. Площа була обставлена бандами професійних клякерів, що оплескували слова диктатора на команду. Розставлені по площі побільшувачі голосу збільшували ці оплески в десятеро. Американські ґазетярі, що були свідками історичної промови, бачили, що майже ніхто з людей поза професійною клякою не викрикував, що всіх руки висіли нерухомо. Ці люди, чуючи як з меґафонів розносилися громові оплески, знали, що це фашистівський обман при помочи машини. Але вони нічого не робили, аби сказати те, що вони думали.

Тепер за тодішню безчинність у критичний мент приходиться італійцям гірко покутувати. З почуття безсилля спротивитися своєму диктаторови виросло нині почуття безсилля спротивитися тим, проти котрих диктатор затягнув їх до війни. З того почуття безсилля не можна добути огня посвяти, без якого перемоги не можна добитися.

Микола Чубатий.

В СТОЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

(Помер дня 7. червня 1843).

В історичній науці йде нерідко спір між дослідниками, хто в історії народів є рушійною силою в змаганнях до поступу, до великих діл: народня маса чи великі одиниці? Більшість погоджується з тим, що не було би здвигу народів до кращого, якщоб серед них не являлися ґеніяльні одиниці, що не тільки віщим духом, немов у візії, бачать майбутність та вказують шляхи, якими йти до неї. І що більше й найважніше, жертвою свого життя, яке безкорисно спалюють на жертівнику батьківщини, дають масам живий приклад та стають немов смолоскипом, за яким серед темряви віків треба поступати масі, часто аж надто змінчивій та некритичній, що не видить так добре майбутности народу, як ці великі індивідуальности. Великі індивідуальности значать шлях розвою народів від незрячої етноґрафічної маси до самосвідомої нації вже з міліонами жертвенних одиниць, що за взором великих своїх людей теж кладуть своє життя в жертву рідному народови. Такими одиницями серед українського народу є напевно Шевченко та Франко. Такою одиницею є теж і — Маркіян Шашкевич.

І досвіта став я, темно ще на дворі.

Словами пізнішого придніпрянського поета міг Маркіян Шашкевич сказати про свої часи на Західній Україні: за вчасно прийшов я, темно ще серед західної вітки українського народу. І дійсно було ще тоді дуже темно. Ледви сорок літ тому покінчилося тут панування Польщі, що по 600 літах свого істнування лишило тут безприкладну темноту не тільки української маси, але теж й інтеліґенції. Може декому дивно виглядати, що говориться про темноту інтеліґенції, але так нерідко буває, так було й тут. Серед інтеліґенції панувало безприкладне зацофання. Навіть духовенство, як те, що діставало домашню освіту, так і те, що вже під пануванням Австрії кінчило навіть університет у Відні, не мало ніякої національної свідомости. Дивним стає, як могла жити інтелігентна людина та не знати хто вона. Відповідь тодішного інтеліґента на те, яка його національна приналежність, була менше більше така, як селянина з найтемнішого села, що 40 літ тому, прибувши до Америки, відповідав: „Я австріяк". Колиж і говорив хтось, що він „русин", то мав на думці свою греко-католицьку церкву, одиноку нитку, що вязала його з історією свого народу.

В щоденному житті всі вживали мови польської, а віденські вихованки нерідко й німецької. Такоюж мовою розписувались між собою; а хотів хто писати по свому, „по руськи", то переходив на якусь неіснуючу на світі мову: церковно-словянсько - польсько-українську. Тому і не диво, що як австрійський уряд утворив для галицьких українців на львівському університеті кілька катедр, ніхто не знав, якою мовою викладати. Народної мови не любили та нею як простою гордили, не позволяли їм на це „вища освіта та приналежність до інтеліґенції".

Переймався хто поступовими кличами Західної Европи, так обовязково приставав до польських революційних орґанізацій, себто практично ставав поляком. Це були наділі інтеліґенти на рівені етноґрафічної маси.

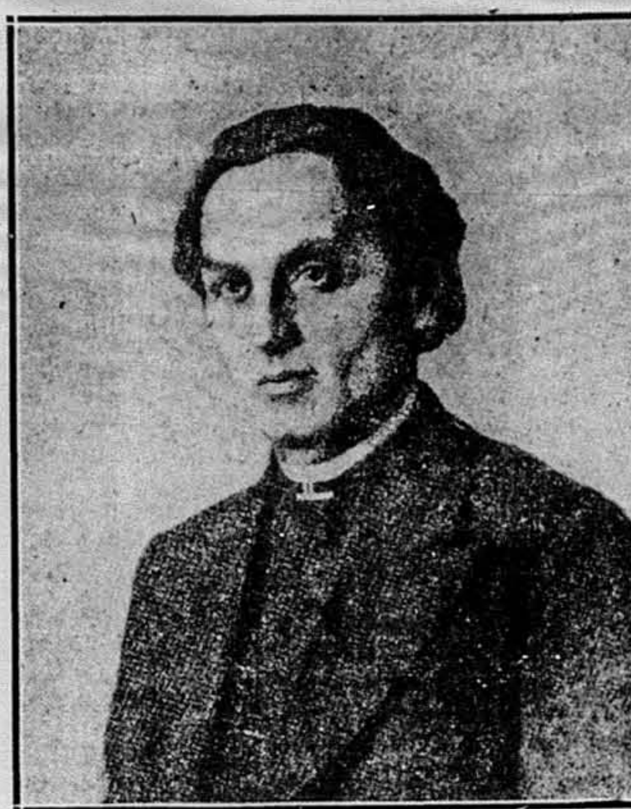
А маси Західної України? Були це заголюкані панщизняні раби, що стогнали під володінням польських поміщиків, вповні безграмотні. Та вони з б е р і г а л и принаймні природний резервуар української національної культури та були одиноким музеєм минулого українського народу, збереженого в українській народній мові та в народній пісні.

Шукав Божої Іскри.

Серед таких обставин прийшов на світ 1811-го року Маркіян Шашкевич. Родився в домі сільського галицького священика та в більшости виховувався у свого діда, теж галицького священика, в селі Підлисі золочівського повіту, у стіп підлиської гори, на лоні природи, серед простого народу, що його мову з дитинства полюбив:

„Там ти скаже дуб старенький
І один і другий,
Як там живем ще маленький
Без журби, без туги".

І слушно міг пізніше тужити Маркіян Шашкевич за тим безжурним дитячим життям, бо ціле пізніше його життя це було одно змагання та терпіння ніжної душі, що борикалася аж до жертви свого життя за відродження свого народу. При тім невимовно терпіла, бачучи довкруги темноту та зацофаність.

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ

(Родився 6. листопаду 1811 в Підлиссю, Західна Україна, а помер 7. червня 1843 в Новосілках Ліських. В 50-ліття смерти, в 1893 році, перевезено його тлінні останки до Львова і поховано на Личаківськім цвинтарі).

Маркіян Шашкевич став шукати тої Божої Іскри, щоби нею запалити душі рідного народу, збудити його та казати йому рухатися та жити так, як вже тоді рухалися та жили інші словянські народи, обуджені новою вірою волі, рівности та братерства, що долітала у всі закутини світа з Франції.

По скінченні ґімназії йде М. Шашкевич до Львова на університет та вступає до духовної семинарії, щоб зачати вчитися на священика. Мертвий риґоризм семинарського порядку став першим ударом для молодого хлопця. Він нарушив порядок семинаря, щоб викрастись до недалекої польської бібліотеки закладу Осолінських, де він, вчитуючися у твори словянських будителів, шукав такоїж іскри теж для свого народу. Маркіяна Шашкевича викинули зі семинарії. Низаможний хлопчина, ніким не зрозумілий, мусів мало не на власних силах шукати освіти коштом свого й так уже дуже слабкого здоровля.

Ці роки це час кристалізації його світогляду та переконання, що відродження українського народу на Західній Україні можливе тільки тоді, коли культурний скарб, зберіганий серед маси — мову — піднесеться до гідности мови інтеліґента, мови церковної проповіди та літературної мови українців.

Шашкевич повертає знов до семинарії та гуртує біля себе приятелів. Спершу тільки трьох, т. зв. „Руську Трійцю" в особі товаришів Головацького та Вагилевича. Потім цей кружок зачав збільшатись. Сам він пише поезії, перекладає з чужих мов на українську народню мову, а вкінці перший відважується на такий революційний крок, що як студент богословія виголошує у святоюрській катедрі у Львові першу проповідь в українській народній мові.

„Бо вихор свисне, мороз потисне, буря загуде..."

Треба було такого характеру, яким був Маркіян Шашкевич, щоби не заломитися серед морозу тогочасної етноґрафічної, національно несвідомої маси. Перший твір, писаний українською народною мовою, приготований „Руською Трійцею" під заголовком „Зоря", сконфіскували таки свої. Треба було аж підступу та священичого завзяття, щоб твір таки появився на чужині у Будапешті під зміненою назвою „Русалка Дністрова". Це перший літературний твір на Західній Україні писаний українською народною мовою, що став граничним стовпом не тільки літературного, але теж народнього відродження українського народу в Галичині.

Прилетіла Русалка Дністрова у свою Наддніпрянщину та гіркий був її привіт. Цензор о. Бенедикт Левицький сконфіскував її як небезпечну новість та аж по 11 літах, коли вибухла в Австрії революція, пустили книжку у дальшу продаж.

Ще завчасно явився Маркіян Шашкевич зі своєю Божою Іскрою, що не огріла вона своїм теплом навіть найближчих. Сталося так, як писав сам поет у своїй поемі „Веснівка". Він хотів, щоби вже тоді українська культура зацвила, щоби вже тоді стала рівною другим народам:

„Щоб я зацвила,
Ввесь луг вкрасила,
Щоби я була
Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щобим згорнула
Ввесь світ до себе".

Одначе реальне життя було ще далеке від тих задушевних бажань поета і він їх видить, що це ще інші часи:

„Бо вихор свисне,
Мороз потисне,
Буря загуде,
Краса змарніє,
Личко счорніє".

Від „Дністрової Русалки" до Соборної Української Держави — до 22. січня 1919.

Іскра Божа, кинена о. Маркіяном Шашкевичом між український нарід Галичини, була одначе сильніша ніж слабе здоровля її винахідника. Серед важких та неприязних для того новатора обставин, кілька літ пізніше, бо вже 7-го червня 1843 року, він спалив своє повне ідеалізму життя на жертівнику української батьківщини як свічку. Нестало головного стовпа відродження, розвалилася будівля „Руської Трійці". Слабі характери, колись товариші Маркіяна себто Яків Головацький та Іван Вагилевич, члени „Руської Трійці", зрадили ідеї юних днів. Перший пристав до московського табору, змінивши національність та віру, другий потонув у польськім морі та перейшов на протестантизм. Як один, так другий — пропали для українського народу. Зате гірчичне зерно Маркіяна Шашкевича зійшло та росло й росло, щораз могучіше, щораз потужніше, аж до повного відродження народу, аж до його найвищого ідеалу — власної держави та зєдинення усіх українців в одну націю.

Ще не одна буря трясла національним організмом. Він ще мусів перебути хоробу поворотного польонофільства; він теж перебув та здебільша поборов грізну хоробу москвофільства. Український нарід ще мав пережити заскорузлість хуторянського народовецтва, щоб аж у Франку найти Мойсея, теж як і Шашкевич жертвенного, але сильного та вже національно самопевного, що вказав народови шлях, як по сотках а й міліонах жертв своїх синів дійти до вимріяної цілі, до власного Каналу — Самостійної України.

Пробуджений Маркіяном Шашкевичом нарід вже був на порозі своєї обіцяної землі. Він актом з 22. січня 1919 року вже ясно виповів своє національне „Вірую". Але ще раз вихор свиснув, ще мороз потис — мабуть перед останним зривом до волі, по якім вже український нарід стане хазяїном домовитим у своїй хаті та на своїм полі. А львина часть цеї праці це праця синів Західної України, духових дітей Маркіяна Шашкевича.

Коли так кинемо оком на ціле останнє століття, себто від смерти Маркіяна Шашкевича по нинішний день, то побачимо великанський поступ західної вітки українського народу. Доперва тоді й діло Маркіяна Шашкевича набирає великанської ваги, бо стає у повнім сяєві свого історичного значіння.

ГРИГОРІЙ КВІТКА-ОСНОВЯНЕНКО

ЩИРА ЛЮБОВ

2)

Гарний город Харків, великий, веселий, що церков Божих, що панських хоромів, що казенних домів, як є палати, школи усякі і для паничів і для панночок, святого владики хороми, пошта, потюремний замок — батечки, яких то домів у ньому нема! гарні та великі, та усе муровані, та верхи зеленою краскою розмальовані... Або дзвіниця серед города що каже? Коли хочеш верх її побачити, то перш насунь кріпше шапку, та тоді і задирай вже голову, шукай, де вздриш верх з святим хрестом; та й то гляди, що хоч шапка і не злетить, так сам потбчишся через спину: така то висока дзвіниця наша! А скількиж у Харкові вулиць, так батечку мій! Довгі та прямі, та є і помощені: хоч у саму у велику грязь, не страшно, не завязнеш, хоч які поганенькі волики будуть. Так оттакий то наш город. Яж кажу, що якби устав хтонебудь з дідів наших, що років сімдесять як упокоївся, то і не пізнав би, що воно є таке, не розібрав би, де город самий, а де слободи, що геть за городом були, як ось: Митрівка, Ганчарівка, Панасівка і усякі прочі. Він би здивувався, якби побачив, що ті слободи стали у самім городі. При ньому отто тільки і города було, де собор, а проти собору жив пан полковник, де тепер суди та палати. Лавок чи було з десяток деревяних, так і добре, а що найліпший купець був Моренко. І чого то у лавці у нього не було! Був товар усякий купецький, що і для панів і їх жінок, було дечого і для простого народу. На усю губу був купець.

За лавками зараз башта Деркачівська; а де тепер сапожний ряд, була башта Протопопська; а третя башта там була, де спускаємося тепер, ідучи до Нетечі. От і увесь город, а скрізь — де хуторець, дворів скільки і церква, от як на Подолі, за Харковом, за Лопанню. Там за Лопанню, зараз за річкою, де тепер гарні і великі хороми, там були озера, очеретом поросли; а геть дальше стояли тоді панські будинки, великі та гарні, на красу тоді усім були. То були будинки пана Дуніна... Гайгай! Що у тім домі жила за праведна душа, пані Дунінова! Старосвітська пані! Як їй не дав Бог діточок, так вона кохалася в чужих; та у яких? Самих бідніших сиріточок набере, де прочує, та як мати рідна за ними вбивається. Доглида їх, пестує, коха, до розуму доведе; хлопчиків, повиростають, у службу віддасть — гляди, щиголя офіциром; дівчаточок заміж повіддає, та усе за гарних людей. А як вмирала, так їм і вітчини свої пооддавала... Оттака була вона, нехай царствує! От її то хороми красою були на усю Залопань і на увесь город. Недавно ще їх розламали. Там теперички новий базар.

А геть туди дальше пішли слободи Панасівка, Ганчарівка, а далі, як вистроїли Кладбищенську церкву Митрия, так і на кладбищах стали люди селитися, от і Митрівка стала.

„На Ганчарівці перший сів", розказувала мені стара дуже бабуся, я було до неї захожу розпитувати про старовину, так казала, що „перший сів якийсь то Кузьма Ганчар: от від нього, синку", так мені бабуся розсказувала, „і стала Ганчарівка. А у нього було три сини жонатих і три невістки, та аж чотири дочки. Та щож то за дівчата красиві були, так і сказати не можна! Таки точнісенько, як намальовані. А невістки-молодиці, де то вже він їх підбирав? Таки як одна: чорняві, повновиді як квіточки румяні. Від них то, синку, і пійшла Ганчарівка, і дівчата на славу красиві. Не було ні у самому городі ні по селам ніде, ні між панами, ні між попівнами, таких гарних та красивих дівчат, як у нас на Ганчарівці. Аджеж, коли яку дівку захочуть похвалити, то і кажуть: „Яка гарна дівка! неначе з Ганчарівки".

„Отже і я, синку, і сама з Ганчарівки", каже було бабуся, та і стане виправлятися і облизуватися, а вже було їй так мабуть років девятьдесять: „і я була колись дівка непослідня і по Ганчарівці. Тепер тільки так щось, чи після лихоманки, чи що; а то і за мною бігали офіцири, як ще тут стояв ґраф Панін з військом, як Бендер від Турка добували".

Отжеж то у ту пору, як Панін стояв у Харкові а військо скрізь по селам, то і у самому городі, як ніде було салдатам стояти, так усе стояли по кватирам офіцири та начальники і великі і маленькі, а салдати приходять було тільки на муштру.

Прийшла весна. Об Євдокії сонечко злизало сніг по горбикам, стало тепленько, увесь народ з города по празникам руша на Ганчарівку. І що то: сидільці позапирають лавки, писарі з канцелярії покинуть писати, шевчики, кравчики, свитники, студенти з бурси з своїми спекторами, а часом і учителі і офіцири і панки і настоящі пани, і молоді і вже підтоптані, усіж то лавою йдуть... кудиж то? На Ганчарівку. А чого? Дивитися, як дівчата там у хрещика грають, кривого танця водять. Можеб де ближче подивилися? Адже усюди дівчата грають, усюди весна. Так ні, на Ганчарівку, притьмом на Ганчарівку! Ніде нема таких дівчат красивих, моторних, жартовливих, непишних, як на Ганчарівці. На інших не хотять і дивитися, не хотять інших і займати.

Отже і город став розселюватися, і якого у ньому народу не завелося, а усе Ганчарівські дівчата не виходять з слави; та ніде правди діти, і теперички Ганчарівка через своїх дівчат у великій моді.

(Дальше буде).

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ, БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ОСТРОВ ПАНТЕЛЄРІЯ ЦЕ ФОРТЕЦЯ

Не минає тепер дня, щоби в телеграфічних звідомленнях не говорилося про бомбардування аліянтськими летунами острова Пантелерії. Це підносить питання: яке значіння має цей остров для поступу военної кампанії?

Пантелерія це гористий островець з вульканічних скель, всего коло 8 миль довгий, а 4 милі широкий, положений менше-більше посередині дороги між Тунісом і Сицилією. Це положення робить його важним пунктом для опанування цеї дороги, званої Середземним проливом. Він важний ще тому, бо він є немовби противагою сильно уфортифікованого острова Мальти, що лежить 145 морських миль на південний схід від нього. Тому то й почав Мусоліні фортифікувати Пантелерію.

Ці фортифікування почалися 7 літ тому, і нині Пантелерія славиться як „Італійський Ґібральтар". Остров є оборонний вже зо самої природи, а укріплення, вміло розміщені на ньому, перемінили його на одну фортецю, незвичайно важку до добуття. Якби їх обсадити військами, відважними й рішучими, її було би взяти дуже важко.

Які саме війська находяться на Пантелерії, цього аліянти докладно не знають, але пробують дізнатися відомими способами. Первісна залога Пантелерії були італійці, але тепер вони були скріплені всякими військами з Африки, в тому числі певно поважним числом німців. Італійців там є 11,000 до 13,000 вояків.

Ці війська мають до помочі сильні прибережні укріплення, на яких стоять усякого роду военні оруддя, від легких побережних гармат до важких 381-міліметрових (себто 15-цалевих) гармат. За заподаннями аліянтських летунів, на одну батерію цих великанських гармат припадає одна батерія 305-міліметрових гармат та 100 інших гармат різних калібрів.

Остров зорґанізований як твердиня. Він має інфантерію, прибережну артилєрію, протилетвичу артилєрію, пільну артилєрію, відділи інжинірських і сиґналових і інших військ. Кажуть, що там є навіть малий відділ повзів і, здається, деякі італійські маринарі.

Не дивлячися на видиму чисельну повагу гармат і вояків, твердиня має поважні недостачі. Одною з них є слабість повітряної сили. Аліянтські бомбардування до значного ступня ослабили Пантелерію як повітряну базу, а принаймні поважно підорвали її справність.

Одинокий летничий майдан острова находиться на південно-західній частині острова, недалеко від портового містечка Пантелерії, на місці, що надається з цілого острова найкраще для осідання чи з моря, чи з повітря. Цей майдан відай має ганґар у скалистім тунелю в горі Св. Ельма або в інших горах у тій околиці. Якщо це так є (цього аліянтські летуни не зовсім певні, то італійці можуть держати там якісь літаки у резерві для вжитку на випадок спроби інвазії острова більшою силою. На всякий випадок, одначе, повітряна оборона Пантелерії слаба і оборона землі проти повтіряного нападу відай теж слаба. Судячи по наших рапортах з недавних бомбових рейдів на остров, він відай не є добре заосмотрений в протилетничі гармати. Можливо, що він покажеться, як Сінґапор, добре бороненим проти нападу з моря, але слабо бороненим проти атаки з повітря.

Другою слабою стороною острова є достава амуніції й харчів. Остров покладається на доставу тих матеріялів морем, а ці дороги контролюють аліянтська повітряна сила й британська фльота. Ще іншою слабою стороною є брак свіжої води, хоча дуже можливо, що там уже покопано керниці, цистерни й резервоари для збирання дощівки, так що про повну недостачу води не можна говорити.

Пантелерія є незвичайно гориста. Більшість полудневосхідної частини острова займає одна гора, що є властиво верхом вигаслого вулькана, 2,700 стіп високого. На острові є багато депозитів ляви і здовж морського побережжя в багатьох місцях з моря просто вгору підіймаються голі стрімкі скелі. На деяких горбах є ліси, але в долинах є городи фіґ, оливок, винограду й ярини.

Висаджувати війська на остров можна передовсім у місті Пантелерії. Поза тим в кількох інших місцях, головно над заливом Леваите й Сан Ґаетано.

Пантелерія має для італійців незвичайне значення як пункт обсерваційний. Радар, уставлений на її верхах, міг би давати осторогу про наближення конвою або літаків на багато хвилин перед тим, поки їх можна побачити. Через те Пантелерія в італійських руках є немовби символом постійної чуйности Осі над Середземним морем у найвужчім просмику цього моря.

Гармати цього острова теж командують над частиною того проходу. Він може бути базою для літаків і моторових торпедових човнів, навіть субмарин, які можуть з тої бази робити поважні шкоди Аліянтам на Середземному морю. З тих причин забрання Пантелерії в аліянтські руки рівнялося би знищенню одного посту „фортеці Европи" і захопленню повітряного майдану, що міг би бути підскочною для Аліянтів для наступного скоку на північ.

„ПЯТА КОЛЮМНА" В НІМЕЧЧИНІ.

НЮ ЙОРК. — На зборах Оверсіс Прес Клаб заявив французький журналіст Жофе, що найкращою „пятою колюмною" в Німечині є вісім мілонів полонених, занятих в фабриках та рільництві Вони кожної хвилі, казав він, злучаться з наступаючими арміями аліянтів.

РАНЕНІ В АФРИЦІ. — У Ґенеральному Шпиталі Ловела в Форт Дівенс, у Месечусетс, виходять з ран покалічені в північній Африці американські вояки. Від лівої руки до правої: сержант Вилйем Шортбридж з Ґленвуду Кентокі; простий Френклин Ледбетер зо Стейтсвилу, Норт Каролайна; і капітан Джеймс Мейшарк з Чедему, Ню Порк.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО ЗУЗЕЮ І БІБЛІОТЕКИ В СТЕМФОРДІ

Музей — це скарбниця. В музею відзеркалюється минувшина народу, його зусилля, його довголітний культурний розвій і упадок. Нарід, котрий має музеї, є багатим народом, хочби він був і бідний. Український нарід є великий і багатий та музеїв у нього мало; тому й не видно його величини й багатства. Бо цінні здобутки української культури окрашують чужі музеї і бібліотеки. Майже всі українські рукописи до 14-го століття знаходяться в публичній бібліотеці в Петербурзі, в Музею Румянцева в Москві і по інших чужих бібліотеках, і то, як бачимо, в руках його ворогів. Чи це не сором для українського ученого їхати до чужих бібліотек і музеїв і там студіювати свою рідну мову, її розвій і красу? Не буду кидати прикрим словом на наших прадідів, що не подбали за відповідне й безпечне місце для дорогоцінних культурних творів, як рівнож не берусь оправдувати їх. Зате звертаюся до всіх, що хочуть помогти українському народові в його найтяжчій годині: Цілою силою нашої енергії та любовю до українського народу збудуймо памятник української культури — Музей і Бібліотеку в Стемфорді, Конн.

Дуже часто дивуємося, що українська здібна молодь в краю йшла в чуже середовище і там працювала. Ми не є перші, що це спостерігаємо. Українське свідоме громадянство віддавна бачило велику небезпеку в тому, як українська молодь йшла у Московщину, Польщу, Угорщину. Бо всюда розходились українські діти, всюда виявляли свої спосібности, тільки не в себе, в дома. Є багато причин, чому саме так ділялося. Та всі вони дадуться звести до одної головної: не було культурного осередка, який надавав би молоді напрям, контролював би молодечі напрями і їх використував на добро українського народу. Це все зуміли зробити чужі. Вони взяли молодь спід української опіки і вона вже не вернула під низеньку стріху...

Погляньмо, як ці питання розвязував Митрополит Андрій Шептицький, обговорюючи значіння українського музею. В „Літопису Національного Музею за 1934 р." основник цього Музею, Митрополит Шептицький помістив ось таку замітку про вагу і значіння музеїв:

„Відомо, яку важливу ролю в розвитку національного мистецтва може й повинен відіграти кожний „Національний Музей", цебто такий, що стоїть на сторожі національної традиції і старанно зберігає все, що в національному житті заслуговує на увагу своїм характером, типом, мистецьким стилем або прямо висловом чи проявом національної думки, або національного життя. Так у дійсности є. Музей помагає національним мистцям у кожному напрямі, — цебто не тільки малярам, скульпторам, музикам і письменникам, але й ремісникам усякого роду пізнавати свій народ і освідомляти собі дорогу своєї власної творчости. Без сумніву, кожне покоління видасть таких артистів, що, виховані за границею або на чужих взорах, віддадуть свій мистецький талант чужому напрямові, чужій культурі. Якщо між ними знайдеться який ґеній, то розширить національну культуру, приєднавши для неї частину чужого духа. Якщо це будуть люди менших спосібностей, що не потраплять бути самі собою в творчості, а піддадуться цілковито чужій культурі, вони не створять у ній навіть те середнє, що моглиб створити в середовищі своєї власної культури. Бо кожний мистецький твір мусить бути висловом душі; а душа кожна висловлюється лекше, повніше й правильніше, коли заховує ті ціхи, що серед них виросла й до них належить".

Ми бачимо ось тут зі слів Митрополита, котрий поклав сильні підвалини для розвою українського культурного життя, як піднести свій нарід на височину вільних та культурних народів, розбудовуючи в нім пориви до високих ідеалів, які сягають поза межі земського життя. А моє слово стане для всіх здорово думаючих українців апелем до створення українського культурного центру в Стемфорді, де існує вже Український Каледж, Музей і Бібліотека.

Розбудуймо щедрими нашими жертвами Музей в Стемфорді і нехай стане він національною скарбницею здобутків і трудів цілого українського народу в Америці. Кожна, хоч найменша українська організація повинна радо ухвалити на своїх найближчих зборах жертву на Український Музей і Бібліотеку в Стемфорді, Конн.

Кожна українська одиниця повинна збудити в собі волю до сповнення національного обовязку і прислати свою жертву на Музей і Бібліотеку, як доказ своєї приналежности до українського народу і солідарности з ним.

Всі жертви проситься висилати на адресу:

BISHOP'S CHANCERY,
815 N. FRANKLIN STREET,
PHILADELPHIA, PA.

о. В. Андрушків,
Пасейк, Н. Дж.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

CLEAR UKRAINIANS

Michael Sayers and Albert E. Kahn, authors of the book "Sabotage, the Secret War Against America," in which the Ukrainian language daily newspaper "Svoboda'," published at 83 Grand St., is called "an organ of Fascist and anti-Semitic propaganda," have delivered their signed formal retraction to the Ukrainian National Association, owner and publisher of the organization.

The retraction is also directed to Dr. Luke Myshuha, editor of Svoboda, who had been pictured in the book as the friend and collaborator of agents of foreign interests operating in this country in support of foreign movements. The claim of falsity is directed also to the description of Svoboda's offices as a clearing house for men and messages passing between underground operatives here and their headquarters abroad.

Upon publication of the book "Sabotage" by Harper & Brothers, June, 1942, the Ukrainian National Association made immediate protest to both authors and publisher, demanding a full and complete retraction.

The authors, through their counsel, recently agreed to omit Chapter No. 5 from the syndicated serial installments of the book published in newspapers throughout the country.

Svoboda has been published in Jersey City for the past 50 years and has, as its avowed purpose, the implanting in Ukrainian nationals in America and Americans of Ukrainian descent a devotion to the principles of political liberty and democracy.

(The Jersey Journal, June 3, 1943)

Петро Березин.

Гітлєрівська Европа

(ОНА). — Пишучи свою ноторичну книжку „Майн Кампф", Гітлєр плянував обєднати всі країни Европи і віддати їх під німецьке панування. Націстська верхівка вже давно над цим роздумувала, а як прийшов час перевести пляни в діло, то Гітлєр забирав одну країну за другою з нечуваною скорістю. Чехословаччина, Польща, Голяндія, Бельгія, Норвеґія, Франція — так, якби не істнували. Приготовані до війни міжнародні бандити загорнули ці краї під себе, завели в них свою владу і гадали, що доконали великого діла. Мовляв — взявши над Европою економічну, політичну й військову контролю, німецький народ буде панувати, а т. зв. нижчі раси будуть в нього невільниками.

Чи Гітлєрови цей плян вдався?

Зовсім ні. З Европи приходять вісти, які вказують, що націсти грубо помилялися. Свободолюбні народи цілком не піддаються аґресорам і єднаються, щоби спільними силами його повалити. Кажуть, що сьогодні в Европі є так багато тайних орґанізацій, що вона представляє собою велику бочку пального пороху. І будьмо певні того, що як він вибухне, то розірве Гітлєра на дрібні кусні. Націстська пропаґанда старається в нас вмовляти, що завойовані німцями народи погодилися з своєю долею і не ставлять опору, а навпаки співпрацюють з наїздником. Але це неправда. Переглядаючи список розстріляних окупаційною владою людей в завойованих німцями краях, ви переконаєтесь, що там нема ніякої співпраці, а навпаки, є бунти й активний опір завойовникам.

Підземельною дорогою доходять вісти, що в Европі сильно розвивається партизанський рух, саботажі, росте ненависть до наїздника і бажання пімсти за кривду. Такі відносини панують буквально у всіх завоюваних німцями країнах. Місцеві люди, забуваючи за свої політичні, релігійні, расові, а навіть клясові різниці, єднаються і творять силу проти сили, щоби у відповідний час вдарити на ворога і повалити його брутальну владу.

Як прийде час на інвазію Европи, то гітлєрівським посіпакам не буде добра в окупованих краях. Їх повстанці рознесуть на чотири вітри. Про це вже говорять вісти, які приходять до нас тайними дорогами. Люди приготовляються до великих боїв, а тимчасом переслідують ворога і не дають йому жити.

Наприклад:

Як англійські літаки бомбардували фабричні заводи Скода, то чехословацькі робітники, яких німці силою заставляють виробляти военну зброю, нищили машинерію, перeривали телефонічні дроти і два дні перед нападом счинили експльозію порохівні. Це знак, що чехословацький нарід співчуває з Обєднаними Державами і робить що може, щоб підорвати силу завойовника. Є також вістка про те, що перед нападом англійців була загорілася частина фабрики хемікалів, що находиться біля Скоди. Знищення були такі великі, що німці до сьогодні ще їх не вспіли направити.

Подібні випадки саботажів траплялися також і в Данії. Кажуть, що там саботажники знищили велику фабрику виробів шпитальних приборів, в якій мало згоріти все, що там було. Це сталось в першій половині квітня, кілька днів перед нападом на фабрику цементу, в якій знищено велику кількість цементу, призначеного на будову укріплень німецького побережа. Пізніше знищено залізницю між Альборґом і важним пунктом при Північному морю. Кажуть, що ваґони були повилітали з шин і стояли так кілька днів. Залізнодорожний рух був припинений і німці страшно на тім потерпіли. Непередбачені випадки викидають їх з рівноваги і вони не знають, що діяти. Зляться, кленуть, грозять переслідуванням і доперва по якімсь часі беруться робити порядок. Ті, що ведуть підпольні акції, це знають і тому допускаються саботажів там, де німців найбільше болить. Недавно знищено фабрику Ріффоль Синдікатет, якої німці пильнували як ока в голові. Вона виробляла легкі машинові кріси і тепер німці мусять деінде їх виробляти. Данці вже збагнули німецьку психольоґію і грають з окупантами як з псами. Дразнять їх, виводять з рівноваги, а потім сміються з них.

В Греції німцям іде як з Петрового дня. Повстанчий рух вже розвинувся так дуже, що там діє вже армія з 50,000 грецьких патріотів перед якими німцям дуже тяжко боронитися. Ця армія має одного команданта і слухає його приказів. Кажуть, що часто нападає на німецькі відділи і розбиває їх на порох. Німці відступають перед нею і вона вже кілька разів була заняла їхні позиції. Крім того в Греції діють морські повстанчі відділи, які часто нападають на німецькі транспортові кораблі, відбирають в них амуніцію, харчі й інші річи, та передають їх в руки тих повстанців, що діють в горах. Греки взагалі є для німців твердий горіх до розкушення й їм тяжко приходиться здушувати повстання грецьких патріотів. Очевидно, ми мало знаємо, що там робиться, але навіть з того, що передістається до нас, виходить, що німцям в Греції не гаразд.

Найбільша, здається, небезпека для німців є у Франції. Там вже віддавна шириться підземний рух й існує велике число тайних орґанізацій. В Франції виходить багато підземних ґазет, летючок, закликів до бойкотування німецької влади і буває поважне число саботажів. І то не яких-будь, а таких, що німцям аж скіра терпне. Наприклад, там недавно знищено 180 льокомотив, 2,000 ваґонів і припинено комунікацію на більше як 2,460 годин. Коли звернемо увагу на те, що в цих ваґонах німці перевозили на фронт амуніцію, зброю і харчі, то можемо собі представити, яка це велика шкода. Але це тільки початок. Як прийде час на інвазію Европи, то німці ще більше потерплять.

Французька тайна ґазета "Le France Tireur" напечатала статтю, в якій взиває французьких жінок не впускати до хати німецьких поліцаїв, що шукають за молодими робітниками на висилку до Німеччини і припеволювати їх вибивати двері. В часі, як вони насильно вломлюються до хат, на вулицях збираються люди і демонструють проти насильства. Німців це дуже бентежить і вони починають боятися, що як прийде загальний наступ на Европу, то їм ще гірше буде. До Англії недавно перекрався бувший підсекретар закордоних справ, Пер Вено, що говорить, що французи вже перейшли від пасивного до активного опору і нетерпеливо очікують того часу, коли зможуть масово брати участь в боротьбі проти наїздника. Очевидно, що це буде аж тоді, як війська Обєднаних Держав перейдуть до наступу на цілім фронті і пічнуть бити німців в те місце, де їх найгірше болітиме. Французи напевно зроблять повстання і відімстяться на них за всі поповнені аґресорами насильства.

З Юґославії є вісти, що німці страшенно мстяться на сербах за вбиття кількох німецьких вояків і офіцирів. Кажуть, що в селі Дубачі біля Краєва окупаційна влада розстріляла 150 сербів і знищила девятьнайцять хат. Знов в Білгороді німці розстріляли чотири сотні закладників. Юґославські повстанці не дають націстам жити, а німці розстрілюють за це невинно населення.

Не краще стоїть справа в Норвеґії. Є чутки, що німці тримають там велику армію, бо бояться, що якби Обєднані Держави висадили на норвезьке побережжя свої війська, то норвежці піднялиб проти німців повстання. Норвезькі повстанці також дошкулюють німцям. Кажуть, що останніми часами окупанти розстрілюють по кільканадцять людей тижнево. Кілька тижнів тому у Варшаві збунтувалося жидівське населення і німці мусіли вживати аж повзів, щоби завести порядок. Поляки симпатизують з жидами і почали робити прилюдні демонстрації у Варшаві. Кажуть, що поліція мала вимордувати дуже велике число жидів, а решту кудись вивезла. З того приводу в місті панує неспокій і влада мусить тримати там більші відділи поліції. Ґестапо працює двадцять чотири години денно, але як тільки трапиться нагода, то відкись появляються повстанці й місто перемінюється у военний фронт.

На Балканах німці також мають клопіт. Вони перетягнули на свою сторону болгарське правительство, але нарід є проти німців і ніде з цим не криється. В Софії відбувалися часті протинімецькі демонстрації, а як болгарський уряд хотів вигнати з міста жидів, то болгари були підняли бунт і протестували проти вивозу жидівського населення. В Софії живе 25,000 жидівського населення і воно вже так зжилося з болгарами, що депортація жидів виглядала болгарам на божевілля. Болгарський уряд співчуває з націстами і хоче робити те, що німці йому приказують, але маси болгарського населення є цілковито проти цього. Вони вже раз попеклися на спілці з німцями і тепер навіть чути не хотять про союз з націстами. Король ще може до якогось часу з ними накладати, але народ — ні. Ось є чутка, що болгарський уряд має замкнути публичні школи і віддати будинки в руки представників німецької і болгарської армії. Якщо так буде, то напевно можна сподіватися, що болгарський нарід буде проти цього протестувати. Болгари взагалі не хочуть війни і є проти того всього, що може їх до неї втягнути.

Такі настрої в завойованих німцями краях кепсько впливають на мораль німецького народу і його армії. Особливо тої частини, що пильнує в окупованих краях порядку. Кажуть, що німецькі частини в Бельгії вже мали бунтуватися трьома наворотами. Значить, що щось попсувалося. Навіть самі німці вже бачуть, що можна завоювати землю даного народу, але духа його не вбєш. Поневолені Гітлєром народи не хочуть бути його рабами і як прийде час, то так розторощать тоталітарний лад, що з нього й сліду не стане.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Вільних Козаків, від. 316, відбудуться в четвер, 10. червня, в Нар. Домі, 831 Джозеф Евеню, в годині 8. ввечір. Просимо всіх членів прийти на означений час. Рівнож взиваємо тих членів, що ще не одержали дивіденди від У. Н. Союзу, прийти на збори та забрати свої чеки. — П. Ковтун, гол.; Д. Скорохода, кас.; В. Іванців, секр.

ОЛІЕН, Н. Й. — Тов. Зап. Січ, від. 363, повідомляє своїх членів, що піврічні збори відбудуться 13. червня під ч. 930 Брук ст. в годині 2. пополудні. Просимо всіх членів прийти на час на ці збори. — Г. Підскальний, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє своїх членів, що Тов. збори відбудуться в неділю, 13. червня, в год. 1. попол., в Укр. Роб. Домі при Карпендер ул. Просимо членів прийти на збори, бо маємо важні справи. Приявність ваша конечна. — П. Андрушків, секр.

КЕМБЕЛ, О. — Тов. Сокіл, від. 218, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 13. червня, точно в год. 2. пополудні, в У. Н. Домі. Кожний член обовязково має прийти на ці збори та вислухати піврічного справоздання урядників. На цих зборах маємо полагодити тако важні справи, яких на дальше неможна відкладати. Не приявний на зборах член заплатить кару згідно з ухвалою відділу. — За уряд: М. Бурий, предс.; С. Стахура, кас.; М. Стахура, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє членів, що піврічні збори відбудуться 13. червня в годині 12:30 сполудня, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Просимо членів прийти на збори і взяти свої дивіденди від У. Н. Союзу. — Лиликів, секр.

Діти в Часі Війни

Війна принесла багато ріжних несподіванок, які захопили нас зовсім несподівано, неприготованими і часто приходиться з великими труднощами розвязувати деякі щоденні життеві проблеми.

Найпекучішою проблемою є очевидно — діти. Воєнна індустрія потягла до праці много жіноцтва. Обчислення подають, що у виробництві ріжного воєнного матеріялу від цю пору в окрузі цілого Дітройту, де я живу, працює 145,000 жінок, а ще потрібно около 60,000, що будуть мусіти заступити мужчин, які вскорі відідуть на службу до Дядька Сема. Статистика теж подає, що поза воєнною індустрією на ріжних цивільних роботах є занятих яких 200,-000 жінок. Разом отже 350,000 жіноцтва, а в цім числі много матерей щоденно покидає родинне огнище, щоби помогти нашій державі у воєнних зусиллях, а також помогти і собі матеріяльно.

Річ ясна, по довгім безробітті всякий кинувся до праці. А з тим і кожна мати, яка бажала праці, старалася усякими способами наладнати свої родинні обставини так, щоб могла піти до праці. Скоро одначе почали заходити всякі несподівані труднощі в родині, особливо з дітьми. Мати, хоч як наказувала, хоч як повчала свою дитину, щоби поводилась добре в її неприсутности, то це в багатьох випадках не помагало. Діти, діставши раз волю, ідуть на самопас. Звідси каліцтва між дітьми, крадежі та інші клопоти. Скоро отже громадянство зустрілось з трудним питанням: Що робити з дітьми?

Щоб сяк-так запобігти тим труднощам, почали основувати відповідні захоронки для дітей ріжного віку, почавши від двох літ аж до 16. Мати робітниця, ідучи ранком до праці, доставляє дитину до захоронки на увесь день, на 10 годин, і спокійно тоді йде до праці. Таких захоронок від цю пору є в Дітройт 17. Над ними наглядає Шкільна Рада. Певна річ, що ці матері, яким вдалося знайти приміщення дитини в захоронці, чуються свобідніші. Та не всі матері можуть дістати таке приміщення, бо захоронок замало. Це одне. Знова декотрим матерям незручно довезти дитину до захоронки, не по дорозі, або задалеко. І що одна найголовніша трудність з тими захоронками. Не всі матері можуть заплатити приписану ціну, бо неможливо для жінки заплатити 6 долярів на тиждень за вдержання дитини в захоронці, коли вона заробляє у готелі або ресторації яких 18—20 долярів. А вже зовсім нічого не остає їй з такої платні, коли вона мусить післати двоє діток до захоронки. Досі доступ до захоронки мають діти тільки тих мамів, які працюють у суто воєнній індустрії та які заробляють около 45—50 долярів.

Число робітниць - жінок збільшається з кожним днем, а в місяці липні, коли почнеться новий набір війська, тоді число матерів-робітниць дійде до великих розмірів і на їх плечі спаде цілковитий обовязок вдержання родини. Отже це питання є серіозного характеру. Не диво, що ріжні установи стараються цю справу наладнати.

Війна викликала обставини, які змушують молодих матерей іти до праці у воєнній індустрії чи в якій цивільній установі. Державна платня, яку побирають молоді батьки при війську, цілком не вистарчаюча на вдержання родини. Виходить, що громадянство само повинно подбати за це, щоб діти батьків, що служать Дядькові Семові, мали відповідну опіку. Найкраще булоб так, щоби кошти за опіку тих дітей, яких матері заробляють малу платню, покривала сама держава, наложивши відповідний податок на краще ситуованих матеріяльно людей.

Британійське правительство уже давно дає зовсім безплатну опіку тим дітям, яких матері працюють, а батьки служать в армії. Оноді на відчиті пані Една Блю, яка приїхала з Англії, а яка є головним членом екзекутиви Британійських воєнних захоронок, пояснювала ріжні факти про це, як британійська держава вдержує свої захоронки. Замітне це, що британійські захоронки є під наглядом досвідчених педагогів, доглядачок, психольогів, яким вдається дуже гарно виховувати ось тих дітей.

Справа матеріяльна, себто платня за опіку дитини, хоч яка важна, то всежтаки не грає такої важної ролі, як справа моралі, себто душевного виховання дитини. І поки представники ріжних установ ломлять собі голови як зарадити лиху, мати-робітниця тимчасом радить собі сама на всякі способи.

Останніми часами жінки почали робити свого роду „сусідську вигоду". Наприклад: одна сусідка живе в таких умовах, що не потребує іти до праці поза домом; маючи своє одно або двоє діток, робить таку сусідську вигоду і приймає в опіку одно або двоє діток такої мами, що мусить іти до праці. Такий учинок добрих сусідок безперечно є дуже похвальний, людяний та вельми патріотичний, одначе теж тимчасовий, бо така сусідська гречність — ніде правди діти — скоро надокучить і мати - робітниця стане знова перед тим самим питанням.

Виходить отже, що треба з цією пекучою і вельми важною справою звернутись до вищої інстанції за порадою, а цею вищою інстанцією є — своя держава, своє правительство, яке повинно зарадити і подбати за добре виховання дітей, з яких опісля має вийти будуче покоління Америки.

Юлія М. Шустакевич,
Дітройт, Міш.

ДВІ ЧЕМПІОНКИ.—Джекелін Кокрен (наліво), „королева" америнканських пільоток, гратулює Айрисі Камингз, бувшій олімпійській чемпіонці пливання, відзнаки срібних крилець, що її Камингз дістала по укінченні військового курсу літання.

Про Враження Умираючих

Для більшости людей смерть представляється, як страшна боротьба з кінцем життя; вони уявляють собі, що така боротьба є й то тим гірше, що знають про її програму. Але лікарі, що часто стежать за втікаючим життям, іншої думки. Вони знають, що майже всі вмирають, не знаючи про свій близький кінець, отже нема й не може бути ніякої боротьби за останки життя.

Чому саме є така ріжниця в поглядах на цю справу? Отже про смерть говорять звичайно лише молоді й здорові люди. Для них смерть — це перерва в усіх досягах, це кінець усіх плянів і мрій. Але переважно молоді не бояться смерти, скажім, з ідейних чи фанатичних причин. Зате чим старший, тим більше нерадо думає про смерть, врешті на старість, коли життя кінчається, вважають смерть за щось найгірше. Таких хорих дуже трудно лічити й вони своїми думками та вчинками чужі для оточення. Душевний настрій у цих людей становить лише побільшений страх перед смертю. І цей страх порушує цілий апарат самозбереження, та до кінця не дає хорому пізнати, що його кінець близький. Важко ранені підчас війни все потішаються думкою про виздоровлення і ніколи не хотять припускати близьку смерть.

Звичайно одначе душевні терпіння, страх і журба смертельно хорого викликують у нього обяви непритомности. Досліди показують, що вмираючий улягає затроєнню. Отрує, виділювані бактеріями, заливають мозок та спричинюють ріжні „роди смерти" від непритомности до ріжних галюцинацій, загального змучення, що забивають свобідну думку, а навіть чуття болю. В більшості випадків люди вмирають непритомно. Думки не вяжуться вже зсобою й хорий у випадках високої гарячки не тямить, що вмирає. Рідко буває, що хорий до кінця знає про все, а навіть прощаються з найближчими людьми. Врешті деякі недуги, головно старість, викликують загальну втому, хорий сидить без руху, його ніщо не цікавить, хоче лише спати й бажає спокою. Сон і смерть у цьому випадку дуже посвоячені. Поволі заникають змислові враження, одно по другому; хорий одначе цього не розуміє. Добрим прикладом такої смерти є смерть Гетого, що в ясний день, умираючи, просив: „Більше світла!" Його органи зору ослабли, і Гете не знав, що довкола ясно, а він помирає. Врешті при усіх довгих хоробах, що викликують смерть, тіло не в силі вже як слід відживлятися, кровні стає кисню, вона переладовується двоокисом вугля, а цей, ділаючи на мозок, спричиняє повільне заморочення й непритомність. Отже сама кров дбає про те, щоби хорий перед смертю не відчував ніяких болів — ні душевних, ні фізичних.

Є ще смерть нагла, без попередньої непритомности. Але тут смерть наступає моментально й скорше, ніж нерви змогли перенести почуття болю до мозку.

При цьому не можна забути одного. Є люди, які вмираючи знають про те, що невдовзі їх нестане, терплять при повній свідомости страшні болі, а проте заховуються спокійно й тихо. Це вже залежить від природи людини. Бо кожна людина помирає інакше.

У більшості випадків смерть є легкою; того, що хорий прощається на віки з життям, він не відчуває, навіть тоді, коли пізнати на його лиці терпіння. Завжди смерть наступає від заливу мозку отруями, що є в крові, і хорий, хоч живий ще, має затроєний мозок і не може нічого більше відчувати. В такому стані наступає смерть.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОВЕЙ, Н. ДЖ. — Піврічні збори Тов. Згода, від. 294, відбудуться в суботу, 12. червня, в 8. год. ввечір. Просимо прийти точно в означений час, бо маємо багато справ до полагодження, до того отримаєте чеки дивіденди від У. Н. Союзу. — За уряд: І. Король, предс.; Д. Гуминюк, кас.; Я. Салій, секр.

СТЕЙПЛЕТОН, Н. Й. — Повідомляємо членів та члениць Бр. св. Арх. Михаїла, від. 211, що піврічні збори відбудуться в суботу, 12. червня, в годині 7:30 ввечір, в церковній галі, 35 Варен ул. Просимо прийти на ті збори, бо буде справоздання уряду і контрольорів за 6 місяців. Також просимо членів прийти і заплатити свої залеглости, бо в противнім разі, будуть суспендовані. — Н. Маськовіта, предс.; Гр. Монастирський, кас.; Т. Соколовський, секр.

Роля Жінки в Практичний Час

У своїй промові до дівчат, що кінчили курси в жіночій колегії Св. Івана в Брукліні, звернув о. Вилйєм Мегоні, президент Ст. Джан'с Юнiверситі, жінкам увагу на великі завдання, до яких кличе жінок великий час.

Підчеркуючи вплив, який на жінок має теперішня війна, о. Мегоні закликав американських жінок ужити свого впливу, аби „принести рятунок мира для умученого вільного світу" і „утвердити наново вищі ідеали, які роблять життя на землі виносним".

„На жінки Америки впала важка й гідна відповідальність", говорив він. „Дуже правдоподібно, що вони не будуть покликані взяти за зброю й воювати плече об плече з нашими мужчинами, як це сталося з жінками Китаю й Росії. Але на них спадає менше драматична, менше небезпечна роля, яка одначе вимагає від них вищого ступня відваги, вдумчивости й візії. Їх кличуть не тільки заняти фахові позиції, які давніше були зарезервовані для мужчин, але й приняти відповідальність за вплив, який такі позиції мають... Як американці воюють за встанови демократії на полі битви, так американки боронять їх на домашньому фронті.

„Жінка все буде відкликуватися активно, своїм серцем матери, на всякий крик державної небезпеки. Вона буде щедро сповняти приказ краю в якійнебудь економічній чи військовій потребі, коли така конечність буде ясно означена.

Не дивлячися на її велику ролю вчас війни, одначе, — говорив о. Мегоні, — вона все таки останеться скромною, як Св. Жанна Д'Арк, відома героїня з французької історії, що врятувала Францію вчаси найгіршого занепаду, коли вона, здавалося, находилася перед упадком своєї держави. Поведінка американської жінки „се буде признанням для її чесноти й осудом для пороку. Вона знає добре вартість непорушного дому. І всякий плян, аби заставити силою або переконати жінки покинути головні обовязки супроти дому й дітей, вона буде вважати за зраду й шкоду для нашого краю".

МОНЕСЕН, ПА. — Повідомляємо, що збори Бр. св. Ап. Петра й Павла, від. 338, відбудуться в неділю, 13. червня, в годині 2. пополудні, в Українській Гали, 213 Скунмекер Евеню. Просимо членів прийти і заплатити свої місячні вкладки. — За уряд: І. Фалій, предс.; А. Чайко, кас.; М. Куць, секр.

ТАМАСТОН, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 421, відбуде збори 12. червня, в 8. годині ввечір, в Українській Галі на Проспект ул. Просимо всіх членів прийти на збори. — За уряд: А. Береза, предс.; М Шипінька, кас.; П. Чеснік, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори Бр. св. Петра й Павла, від. 102, відбудуться в неділю, 13. червня, зараз по Сл. Божій, в школі парохіяльній на Вест 7. вул. Кожний член обовязково повинен прийти і вирівнати свої вкладки за перший півріх. Члени, котрі ще не отримали своїх дивіденд, щоби забрали чеки на цих зборах. Збори будуть тільки для зібрання вкладок. — Мц Бусько, секр.

ТАРЗАН, ч. 779. Битва під водою.

„Закуйте його в заліза!" почувся крик капітана.

Негайно кожний моряк, що міг покинути свій пост, кинувся на самотного Тарзана.

Тарзан бився люто проти переважаючих сил.

На своє нещастя, в такому тісному місці він не міг ужити своїх вільних засобів воювання, яких він навчився в джунглях.